

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse kalandusturu korraldamise seaduse (edaspidi *KTKS*) § 78 lõike 4 alusel.

Määruse eelnõuga muudetakse järgmiseid „Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi rakenduskava 2014–2020” meetme määruseid:

- maaeluministri 15. mai 2017. a määrus nr 41 „Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemise energia- ja ressursisäästlikumaks muutmise toetus“ (edaspidi *määrus nr 41*);
- maaeluministri 31. mai 2018. a määrus nr 35 „Vesiviljelusettevõtte negatiivse keskkonnamõju vähendamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 35*).

Eelnõuga tehtavad määruse nr 41 muudatused puudutavad eelkõige Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametit (edaspidi *PRIA*), kes hindab toetuse taotlusi. Toetust võivad taotleda kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevad ettevõtjad (kokku 113). Ettevõtjate müügitulu suurenemise soodustamise kaudu toetatakse „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ selle eesmärgi täitmist, mis puudutab kalandus- ja vesiviljelussektori jätkusuutlikkust ja konkurentsivõimet. Eelnõu muudatusega täiendatakse abikõlblike kulude loetelu, mis võimaldab toetada Eesti kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevate ettevõtete struktuurset üleminekut keskkonnasäästlikele transpordikonteineritele. Keskkonnasäästlikumate materjalide kasutuselevõtuga vähendatakse kalatoodete tootmise mõju keskkonnale. Määruse nr 35 muudatused puudutavad ainult *PRIA*-t, kes hindab toetuse taotlusi. Toetust võivad taotleda tegevusloaga vesiviljelusettevõtjad, keda on Eestis kokku 51.

Eelnõu valmistasid ette Maaeluministeeriumi kalamajandusosakonna vee-elusressursside väärindamise ja turustamise valdkonna peaspetsialistid Laura Freivald-Heapost (625 6297, laura.freivald@agri.ee) ning Ketter Kärp (625 6115, ketter.karp@agri.ee). Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Karina Torop (625 6520, karina.torop@agri.ee) ja eelnõu keeleteimetaja on sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 muudetakse määrust nr 41.

Eelnõu § 1 punktiga 1 täiendatakse määruse § 4 lõiget 1 punktiga 12. Uue punkti kohaselt on võimalik toetada kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemiseks mõeldud keskkonnasäästlike kalakonteinerite ostmist. Kalakonteineri all peetakse silmas plastmahutit, mida kasutatakse eelkõige transportimise eesmärgil. Abikõlblik on sellise keskkonnasäästliku kalakonteineri ostmise kulu, mille tootmiseks on kasutatud vähemalt 5% ulatuses taaskasutatud plasti. Keskkonnasäästlikumate materjalide kasutuselevõtuga vähendatakse tootmise mõju keskkonnale ning seeläbi aidatakse kaasa kalapüügi- ja vesiviljelussektoris struktuurse muutuse esilekutsumisele.

Toiduseaduse § 6 lõike 2 tähenduses on toidu käitlemine tegevus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 031, 01.02.2002, lk 1–24), artikli 3 lõikes 16 sätestatud toidu tootmise, töötlemise ja turustamise etappides. Eelnimetatud lõikes 16 on loetletud kõik tootmis-, töötlemis- ja turustamisetapid (k.a import) alates toidu esmatootmisest kuni selle hoiustamise, transpordi, müügi või lõpptarbijale tarnimiseni, sh sööda importimine, tootmine, valmistamine, hoiustamine, transport, turustamine, müük ja tarnimine.

Eelnõu § 1 punktis 2 täiendatakse § 7 lõiget 4 punktiga 12. Muudatus on seotud eelnõu § 1 punktiga 1. Kalandusturu korraldamise seaduse § 33 lõike 3 punkti 3 kohaselt on taotleja kohustatud kasutama toetuse abil soetatud, ehitatud või renoveeritud vara ettenähtud tingimustel, sealhulgas tagama toetatava tegevuse elluviimise tulemusena soetatud, ehitatud või renoveeritud vara säilimise ning sihtotstarbelise kasutamise. Sellest tulenevalt sätestatakse nõue eelnõu § 1 punktis 2, et kalakonteineri ostmiseks toetuse taotlemiseks tuleb taotlejal esitada PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu kalakonteineri tootjapoolsed tehnilised andmed või sertifikaat, milles on kirjas konteineri valmistamise materjal. Nimetatud dokumendi esitamine on vajalik, et tõendada kalakonteineri materjali keskkonnasäästlikkust.

Eelnõu § 1 punktis 3 muudetakse toetuse taotluse esitamise tähtaja avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahelist aega. PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Kehtivas määruses on sätestatud, et teate avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahele peab jääma vähemalt 30 kalendripäeva, kuid muudatuse kohaselt vähendatakse seda aega 15 kalendripäevale. Uue, 1. jaanuaril 2023 jõustunud KTKS-i kohaselt tuleb toetuse saajal Euroopa Merendus- ja Kalandusfondist (edaspidi *EMKF*) toetatav tegevus viia ellu hiljemalt 31. detsembriks 2023. Pärast muudatuse jõustumist on võimalik võrreldes varasemaga avada meetme taotlusvoor lühema etteteatamisajaga.

Eelnõu § 1 punktis 4 sõnastatakse määruse § 8 lõike 6 punkt 2 uuesti. Uue sõnastusega täiendatakse hindamiskriteeriumit selliselt, et taotlejal on võimalik saada üks hindepunkt ka juhul, kui meetme eesmärkide saavutamisse panustatakse § 4 lõike 1 punktis 12 nimetatud keskkonnasäästliku kalakonteineri ostmise kaudu. Kehtima jääb ka senine põhimõte, mille kohaselt saab hindamisel hindepunkti, kui tegevus panustab meetme eesmärkide saavutamisse energiaauditi aruandes nimetatud tegevuste, määruse § 4 lõike 1 punktides 8–10 kirjeldatud sõiduki või tõstuki ostmise või kapitalirendi või sama lõike punktis 11 nimetatud päikese energiaallikast elektrienergiat tootva seadme kasutuselevõtu kaudu. Seega hinnatakse ka selliseid tegevusi, mille puhul ei ole energia- ja ressursiauditi olemasolu nõutud, milleks võib olla lisaks keskkonnasäästlike kalakonteinerite ostmisele endiselt ka näiteks meetme tingimustele vastava sõiduki ostmine. Seega välistatakse olukord, kus taotlus võidakse tunnistada nõuetekohaseks, aga hindamisel jääksid nende taotlejate taotlused, kelle investeeringud ei nõua energiaauditi tegemist, hindepunktita.

Eelnõu § 1 punktis 5 muudetakse toetuse saaja tegevuste elluviimise tähtaega. Kehtivas määruses on tegevuste elluviimise tähtpäevaks kehtestatud 30. juuni 2023. 1. jaanuaril 2023 jõustunud KTKS-i § 33 lõike 3 punkti 1 kohaselt on EMKF-i toetuse saaja kohustatud EMKF-i meetme tingimustes ettenähtud tähtaja jooksul, kuid hiljemalt 31. detsembriks 2023, viima ellu toetatava tegevuse, sealhulgas esitama kõik tegevusega seotud kuludokumendid. Seega on toetuse saajatel võimalik oma tegevusi ellu viia kuus kuud kauem.

Eelnõu §-s 2 muudetakse määrust nr 35.

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse toetuse taotluse esitamise tähtaja avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahelist aega. Toetuse taotlemiseks esitab taotleja PRIA-le taotluse selleks ettenähtud tähtjal. PRIA teatab taotluse esitamise tähtaja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded arvestusega, et teate avaldamise ja taotluse esitamise tähtaja alguse vahele jääks vähemalt 15 kalendripäeva. Uue, 1. jaanuaril 2023 jõustunud KTKS-i kohaselt tuleb toetuse saajal EMKF-ist toetatav tegevus viia ellu hiljemalt 31. detsembriks 2023. Pärast muudatuse jõustumist on võimalik võrreldes varasemaga avada meetme taotlusvoor lühema etteteatamisajaga.

Eelnõu § 2 punktiga 2 muudetakse toetuse saaja tegevuste elluviimise tähtaega, mille jooksul tuleb ka esitada PRIA-le kõik tehtava investeeringuga seotud kuludokumendid. 1. jaanuaril 2023 jõustunud KTKS-i § 33 lõike 3 punkti 1 kohaselt on EMKF-i toetuse saaja kohustatud toetatava tegevuse ellu viima EMKF-i meetme tingimustes ettenähtud tähtaja jooksul, kuid hiljemalt 31. detsembriks 2023.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 508/2014 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 2328/2003, (EÜ) nr 861/2006, (EÜ) nr 1198/2006 ja (EÜ) nr 791/2007 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1255/2011 (ELT L 149, 20.05.2014, lk 1–66) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469).

4. Määruse mõjud

Eelnõuga tehtavate muudatuste jõustumisel taotleja ega toetuse saaja halduskoormus ei suurene ja PRIA töökoormus jääb samaks nii toetuse taotluste kui ka toetuse maksetaotluste menetlemisel.

Eelnõu § 1 mõjud

Määruse rakendamisel on positiivne mõju majandusele, keskkonnale ning selle kaudu ka maa- ja rannapiirkondade arengule. Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 46 ega „Mõjude määramise kontrollküsimustiku“ tähenduses ei esine otseseid ega olulisi mõjusid riigi julgeolekule ja välissuhetele ega riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Põllumajandus- ja Toiduameti andmebaasi andmetel tegutseb Eestis kokku 113 kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevat ettevõtjat, neist Harjumaal 26, Pärnumaal 18 ja Tartumaal 15 (ehk kokku 52%). Vaid Lääne-Virumaal ja Valgamaal ei ole ühtegi kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevat ettevõtjat. Teistes maakondades on samalaadseid ettevõtjaid 1–9: Jõgevamaal 9, Ida-Virumaal 8, Läänemaal 5, Hiiumaal 5, Viljandimaal 5, Põlvamaal 4, Järvamaal 2, Võrumaal 2 ja Raplumaal 1. Võttes arvesse seda, et enamik kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevaid ettevõtteid asub maapiirkondades, siis

kaasneb tänu eelnõu määrusena rakendamise positiivne mõju regionaalsele ettevõtlusele ka väljaspool Harjumaad.

Euroopa Liit võttis 2018. aasta jaanuaris vastu Euroopa plastistrateegia, mis on osa Euroopa Liidu ringmajanduse tegevuskavast. Strateegia kohaselt peavad aastaks 2030 olema kõik plastpakendid taaskasutatavad ja peab vähenema ühekordselt kasutatava plasti tarbimine. Strateegia kohaselt muutub ringlussevõtt ettevõtjatele kasumlikuks, vähenevad plastijäätmed ja mereprügi ning soodustatakse investeerimist ja innovatsiooni.¹ Eelnõuga tehtavate muudatustega avaldatakse positiivset mõju keskkonnale, sest plasti kui taaskasutatava materjali kasutamine soodustab sektoris ringmajanduse põhimõtete rakendumist igapäevastes protsessides. Ringmajandus on tõhus alternatiiv valitsevale lineaarsele majandusmudelile („tooda-tarbi-viska minema“): selle eesmärk on majanduskasv lahti siduda esmase toorme kasutusest ning luua võimalikult väikeste kadudega ringne tootmis- ja tarbimissüsteem. Ringmajanduse eesmärk on ressursse hallata tõhusalt kogu nende olemusringi vältel, alates tootmisest ja tarbimisest kuni jäätmekäitluse ja taaskasutuseni, luues olemasolevatest ressurssidest rohkem väärtust ning tekitades sealjuures vähem jäätmeid. Lisaks keskkonnamõju vähendamisele on ringmajanduse põhimõtet tõhusalt rakendades võimalik ettevõtjatel vähendada kulusid, suurendada kasvupotentsiaali ning edendada ettevõtte mainet.²

Eelnõu muudatuste jõustumine annab kalapüügi- ja vesiviljelustoodete käitlemisega tegelevatele ettevõtjatele võimaluse käesoleval EMKF-i rakendamise perioodil taotleda auditivabalt toetust keskkonناسäästlike kalakonteinerite ostmiseks. Selline meede võimaldab sektoris ellu viia struktuurset muutust, millega liigutakse keskkonناسäästlike materjalide kasutamise suunas, rakendades ringmajanduse põhimõtteid. Samuti on plastkonteinerite tootjad liikumas suunas, et sulgeda täielikult toodete elutsükkel – see tähendab, et tootmisprotsessis oleks võimalik täies ulatuses kasutada vana toodet uue tootmiseks. Kuna praegu on võimalik kalakonteinerite tootmisel kasutada osaliselt taaskasutatud materjale, toetatakse ka selliste kalakonteinerite ostmist, mille tootmiseks on kasutatud vähemalt 5% ulatuses taaskasutatud plasti.

Eelnõu § 2 mõjud

Eesti vesiviljeluse moodustavad peamiselt kolm tegevusvaldkonda: kaubakala kasvatamine, vähikasvatus ja kala kasvatamine looduslikes veekogudesse taasasustamiseks. Lisandunud on neljas tegevusvaldkond: vetika- ja karbikasvatus. Põllumajandus- ja Toiduameti andmetel tegutses 2022. aastal vesiviljelussektoris 51 tegevusloaga ettevõtjat, kellest 29 kasvatas kala ja 22 jõevähki. Mõned ettevõtjad tegelevad korraga mitme vesiviljelusliigi kasvatamisega. Enamik Eesti vesiviljelustoodangust tuleb maismaal paiknevatest kasvandustest ning meres kalakasvatamine näitab huviliste osas kasvutrendi. Kuna vesiviljeluskasvandused paiknevad valdavalt maapiirkondades, mis on eemal suurtest tõmbekeskustest, siis on eelnõu määrusena rakendamisel positiivne mõju ettevõtlusele ka väljaspool Harjumaad.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõuga tehtavad muudatused puudutavad varem väljatöötatud toetusmeedet, seega ei kaasne sellega menetlusprotsessi, tööjõudu ega IT-arendustegevusi puudutavaid lisakulusid.

¹ https://environment.ec.europa.eu/strategy/plastics-strategy_et#seotud-strateegiad

² <https://ringmajandus.envir.ec/et/ringmajandus>

Meetme „Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemise energia- ja ressursisäästlikumaks muutmise toetus“ rakendamiseks on EMKF-i rakendamise perioodil aastaks 2023 kavandatud vähemalt 1 700 000 eurot, millest 75% ehk 1 275 000 eurot kaetakse EMKF-ist ning 25% ehk 425 000 eurot Maaeluministeriumile eraldatud riigieelarvelistest vahenditest.

Meetme „Vesiviljelusettevõtte negatiivse keskkonnamõju vähendamise toetus“ rakendamiseks on EMKF-i rakendamiseks perioodil aastaks 2023 planeeritud 200 000 eurot, millest 75% ehk 150 000 eurot kaetakse EMKF-ist ning 25% ehk 50 000 eurot Maaeluministeriumile eraldatud riigieelarvelistest vahenditest.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse väljatöötamisel on konsulteeritud töötlemisettevõtjaid esindava erialaliidu Eesti Kalaliit, kala- ja vähikasvatajaid esindavate erialaliitude Eesti Kala- ja Vähikasvatajate Liit ning Eesti Vesiviljelejate Liit, ookeani kalapüügiga tegelevaid ettevõtjaid esindava erialaliidu Eesti Kaugpüüdjate Liit ning Läänemeresel tegutsevaid kalapüügiettevõtjaid esindava erialaliidu Eesti Kalurite Liit arvamustega. Eelnõu esitati infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Rahandusministeriumile ja Keskkonnaministeriumile ning saadeti arvamuse esitamiseks PRIA-le, EMKF-i seirekomisjonile ning kalapüügi- ja vesiviljelussektori erialaliitudele. Keskkonnaministeriumi poolt esitati eelnõu kohta ettepanekud, millega arvestamine või mittearvestamine on esitatud seletuskirja lisa olevas märkuste tabelis.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler